

פנמיות

מחשבת החסידות לעולם התורה

גיליון 128 • אייר התשפ"ד

גאוה יהודית

בל"ג בעומר צועדים "יחד כל ילדי ישראל" במפגן מרשים של יהדות לכבודו של התנא האלוקי "רבי שמעון בר יוחאי" • גאון יעקב

אותו החסיד:

גם כאשר מדובר על ענין המותר על פי שולחן ערוך, מכל מקום צריך להתנהג באופן של "לפנים משורת הדין", "מידת חסידות" - מצד גאוה, בידעו גודל מעלתו שהוא בן אברהם יצחק ויעקב, בנו יחידו של הקב"ה!

[ומן הראוי לציין כאן לדברי רבי יעקב עמדן (בהקדמתו לסידור בית יעקב סולם בית אל): "יש גאוה אחרת רוחניות טובה מאד כו', וכל מה שהאדם נלכד במצודת יצר הרע, בא לו מחמת ששוכח יחסו הנורא ונפלא כי בן מלך הוא כו', והוא שהכתוב משבח יהושפט "ויגבה ליבו בדרכי ה'"]

גאון יעקב

הנהגה זו אף נלמדת מיעקב אבינו:

כאשר יעקב נפגש עם עשו הוא אמר לו "עם לבן גרתי" - "כלומר, עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי", לשם מה מספר זאת יעקב לעשו? מבאר הרבי שבכך מלמדנו יעקב אבינו הוראה, כאשר יהודי צריך למצוא חן בעיני הגוי, אין הדבר נעשה על ידי רגשי נחיתות כלפי הגוי, אלא דווקא על ידי "גאון יעקב", ההדגשה שהוא יהודי הגאה ביהדותו, ומתנהג בדרך התורה והמצוות בכל מצב.

בשיחה אחרת, מקשר הרבי את עמידתו הגאה של יעקב, והפיכת ליבו של עשו באותה שעה, לדרכו של רשב"י אל מול צאצאיו של עשו בתקופתו, כאשר למרות הצער שסבל מהם, דווקא עליו מסופר כיצד נסע לבטל את הגזירות של מלכות רומי והצליח בכך באופן פלאי.

צועדים בדרכי ה'

בעוד ויש כאלה שעולם הערכים אצלם מבולבל, והם מלאים בגאוה על הישגים רגשיים, חסרי משמעות אמיתית, כאשר מבלי משים צועקים הם "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", והם אינם תופסים את גודל האיוולת במצעד בו הם צועדים -

ילדי ישראל הזכים והטהורים פוסעים בל"ג בעומר בדרכו של רשב"י, מתוך גאוה יהודית - גאוות נצח, בעלת משמעות רוחנית עצומה - על הזכות שנפלה בחיקם להיות מ"ישראל עם קרובו", על היותם מקיימי מצוות ה', ועל חלקם בין מקרבי הגאולה האמיתית והשלימה, ומקבלי פניו של משיח צדקנו תיכף ומיד ממשי!

אחר כך נשען אדמו"ר הזקן על אצילי ידיו ואמר בדביקות:

"בגשמיות 'השמח בחלקו' הינו ה'בעל מעלה' הכי גדול, ועל ידי עבודה יכול אחד שזכה להגיע לדרגות הכי עליונות.

אבל ברוחניות 'השמח בחלקו' הוא החסרון הגדול ביותר, והוא נעשה רחמנא ליצלן יורד ונופל.

בני ישראל נקראים 'נרות', אבל חייבים להדליק את האש, ואז זה מאיר. אצלך יש נר טוב אבל חסר המדליק. בעזרת ההכאה בכוח באבן של נפש הבהמית, יוצא ניצוץ אש שמדליק את האש האלוקי".

האברך שקד על לימוד החסידות, וכעבור חצי שנה, נשתנה במהותו לגמרי.

גאוה רוחנית

בגשמיות הגאוה הינה מידה מגונה ביותר. אמנם ברוחניות - בעבודת ה' במלחמת היצר - יש תועלת מרובה גם במידת הגאוה.

הרבי סיפר כמה פעמים על אחד החסידים של אדמו"ר הזקן, ר' מרדכי מליעפלי שמו, שהיה גר בפטרבורג, שהיו שם מעט יהודים שומרי מצוות, והצליח לעמוד בניסיונות.

ואמרו עליו חסידים שהוא אינו שייך לעבור עבירה מצד ה"גאוה" שלו...

שכן כאשר היצר הרע בא אליו, ואומר לו: "שמע נא ר' מרדכי, עשה כן!" הוא היה נעמד מלוא קומתו וצועק: "אני חסיד של אדמו"ר הזקן, גביר, למדן, ומשכיל - אעבור עבירה?!... אין זה מתאים עבורי!"

הרבי אף הוסיף ואמר שכל אחד ואחד מישראל צריך לנהוג כמו

ידוע עד כמה הרחיקו חכמינו ז"ל בגנותה של מידת הגאוה:

"כאילו עובד עבודת כוכבים", "כאילו בנה במה", "כאילו כפר בעיקר", "אין עפרו ננער [בתחיית המתים]", [הקב"ה אומר:] "אין אני והוא יכולין לדור בעולם", ועוד ועוד.

יש מחכמי הגמרא מי שמתיר לתלמיד חכם שתהיה בו "שמינית שבשמינית", אבל כבר פסק הרמב"ם ש"בשמתא מאן דאית ביה [=בחרם מי שיש בו] גסות הרוח אפילו מקצתה".

לאור כל זאת נשמע כאילו המושג "גאוה יהודית" הוא - "מזויף מתוכו", אם "גאוה" אז אין זו "יהדות", ואם "יהדות" אזי אין "גאוה".

בין גשמיות לרוחניות

בשנת תקנ"ה הגיע אל העיירה ליאזונה אברך עילוי מצוין ובעל כישרון. האברך היה בעל מזג מתון וקר, והיה מדבר בנחת כמרגיש מהות עצמו, וגם גס רוח נורא היה, אבל מזגו הטוב כיסה על גאוותו הגדולה.

אותו אברך רגיל היה לספר על אודות הוויכוחים שהיו לו בדברי תורה עם גאוני וראשי הישיבות המפורסמים, שהיה מפליג בשבחם בגודל חריפותם, בקיאותם ועמקותם, והיה מסיים אשר אף על פי כן הוא היה מנצחם, ואשר בעצמם הגידו שבחו בחריפות ובקיאות.

בכניסתו ליחידות הראשונה אצל האדמו"ר הזקן, שאל אותו האדמו"ר: "מה חסר לך?". והוא השיב: "איני יודע מה חסר לי ואיני מרגיש שחסר לי".

אמר לו אדמו"ר הזקן: "רוחניות וגשמיות הינם הפכים בעצם מהותם. מה שהוא מעלה בגשמיות הוא חסרון ברוחניות. מידת ההסתפקות היא מעלה בגשמיות וחסרון ברוחניות".

יוצא לאור על ידי

מרכז את"ה בארץ הקודש - אור תורת החסידות

ת"ד 18, כפר חב"ד 6084000, טל' 03-5785302 פקס' 0765100470 merkazato@gmail.com

הנהלה: הרב מנחם פרלשטיין, הרב שמואל פרלשטיין עריכה: הרב יוסף אברהם פיוס

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ענינה של הילולת רשב"י

במה נשתנה יום הסתלקותו של רבי שמעון בר יוחאי מימי הסתלקותם של צדיקים אחרים? ומדוע שמחים כמו בחתונה ביום הסתלקותו של רשב"י? • מה נרמז בשם "הילולא" שניתן ליום ל"ג בעומר? ומדוע גם העולם הזה נקרא "הילולא"? • ולמה המופתים שהיו אצל אדמו"ר האמצעי בל"ג בעומר קשורים דווקא עם "זרעא חיא וקיימא"?

מאירה בתלמידיהם באופן פנימי, אלא רק באופן מקיף, שכן עיקר העליה וההילוך הם דווקא על ידי פנימיות התורה. אבל רשב"י, שהוא מי שגילה את פנימיות התורה - שהיא תורתו של משיח, וחבר אותה עם גשמיות העולם, עד שעל ידי אמירת דברי תורה הוריד טל ומטר, כידוע (וזהר ח"ג ד"ט, ב, והיינו, שאף שהיה בדרגה הכי נעלית, מאידך המשיך גילויים אלו בפועל בעולם) [ובכך פתח את הדרך להיות שמץ מנהו בדורות שאחר כך, ובפרט בדור שלפני משיח, אצל כל אחד ואחד], לכן ביום ההילולא שלו מאיר מרוחו העצמית באופן פנימי בתלמידיו ותלמידי תלמידיו עד סוף כל הדורות, עניני אמונה ויראה ואהבה.

ומזה נמשכת שמחה עצומה בעניינים שלמטה מעשרה טפחים. ולכן גם ראו ביום ל"ג בעומר - אצל האדמו"ר האמצעי - מופתים בנוגע ל"זרעא חייא וקיימא" כפשוטו ממש, מצד כוחו של רשב"י להמשיך את ענין ההולדה שהוא גילוי "אור אין סוף", למטה ממש.

נצא מהגלות ברחמים

דגש נוסף בכל הנ"ל, הוא מה שאמר רשב"י שעל ידי ספר הזוהר "יפקון ביה מן גלותא ברחמים" [=יצאו מהגלות ברחמים], ונמצא שביום ההילולא הנה כל עמלו של רשב"י דהיינו ספר הזוהר, מתגלה למטה מטה, ובפרט כאשר על ידי אדמו"ר הזקן ב"ט כסלו התחיל כבר הפצת המעיינות דרשב"י חוצה, ואחר כך נמשך על ידי רבותינו נשיאינו. הנה כל זה מקרב את הגאולה ברחמים על ידי משיח צדקנו.

בכל שנה מחדש

והימים האלה נזכרים ונעשים" ובכל שנה מתגלה הגילוי הנעלה של רשב"י מחדש, ובכל פעם בהוספה, ובפרט כאשר כבר ניתנה הרשות לגלות זאת החכמה, וההוראה להפיץ את מעיינות החסידות חוצה, אזי יום זה הוא נתינת כח להוסיף בעבודה זו.

והיינו שיום ל"ג בעומר הוא יום סגולה בנוגע להוספה והידור בקביעות עתים לתורה בכלל, ובפרט פנימיות התורה, תורתו של רשב"י, ובאופן של הבנה והשגה, שזהו ענין תורת חב"ד.

וע"פ ד"ה "להבין ענין הילולא דרשב"י תשי"ט, תשל"ה, תשל"ו, תשי"ז

דהיינו שהעולם הזה שבו נתלבשה הנשמה האלוקית בגוף והולידה מעשים טובים, "אזלינן מיניה" - על ידי העבודה בעולם הזה נעשים ל"מהלך" שהנשמה יכולה להתעלות לאין סוף וגבול, ולכן הוא דומה לחתונה, שכן חתונה ענינה הוא הזיווג שעל ידו נעשה ענין ההולדה, וההולדה היא בכח האין סוף, והיינו שעל ידי עבודת הנשמה בגוף בתורה ומצוות נמשך אור אין סוף בעולם.

ולכן נקרא יום ההסתלקות (מלשון עליה [סליק=עלה]) של צדיק - "הילולא", שכן ביום ההסתלקות עולה כל פעולתו של הצדיק אשר עבד בה למטה בעילוי אחר עילוי, למקור ושורש הכי עליון, ונמשך בגילוי למטה.

שיא העליה של גילוי התורה

בכך יש לבאר מדוע יום הסתלקותו של רשב"י הוא יום שמחה. בספר הזוהר (ח"ג דרפ"א ואלק) מתואר יום הסתלקותו של רשב"י, ושם מסופר שרשב"י אמר שכל ימי חייו השתוקק להגיע לרגע בו תתקשר, תאחז ותתלהט נשמתו בה'. וביום הסתלקותו זכה לזה, ולגילוי סודות נפלאים שלא גילה כל ימיו. ולכן יום זה הוא יום שמחתו שהרי לכן השתוקק כל ימיו.

בעומק יותר, הנה אמרו חז"ל (סוף מסכת תענית) ש"ביום חתונתו זה מתן תורה", והיינו שמתן תורה הוא ענין החתונה, דהיינו גילוי אור אין סוף, כאמור לעיל.

והנה ל"ג בעומר הוא "מתן תורה של תורת הנסתר", כי ביום זה דל"ג בעומר היה גילוי שלימות ענינו של רשב"י - גילוי פנימיות התורה שהיא למעלה מהעולמות, בבחינת "פלא", ולכן השמחה ביום זה היא באופן מיוחד, ובאופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

וזוהי גם השייכות ליום ל"ג בעומר, שהרי ספירת העומר היא הכנה למתן תורה, ועיקר ההכנה מסתיימת כאמור לעיל בהוד שבהוד, שאז מסתיימים עיקר הביטורים, ולכן כבר מוכנים למתן תורה של פנימיות התורה.

רשב"י והצדיקים

מסיבה זו, שונה הילולת הרשב"י מהילולת צדיקים אחרים, שכן הם עסקו בעיקר בנגלה של תורה, ולכן ביום הסתלקותם אין רוחם

בלוח היום יום ביום ל"ג בעומר מופיע הפתגם הבא:

"אצל האדמו"ר האמצעי היה ל"ג בעומר מימים טובים המצוינים. היו יוצאים לשדה, אם כי לא היה נוטל ידיו אך היה לוגם 'משקה' - שהיה אסור עליו מטעמי בריאות.

היו רואים אז הרבה מופתים. רוב המופתים היו בנוגע לילדים, ובמשך השנה כולה ייחלו וציפו לל"ג בעומר."

מדוע המופתים בל"ג בעומר היו קשורים בברכה על הולדת ילדים?

הוד שבהוד

המעלה הראשונה בל"ג בעומר, שהיא מצד עבודת המידות בספירה, היא שבאותו יום מסיימים ומשלימים את העבודה על עיקר המידות - מחסד ועד הוד, שהם עיקר המידות - ולכן זהו יום מיוחד ונעלה, שבו מסיימים לתקן את הענין של "לא נהגו כבוד זה בזה", ולכן פסקו בו תלמידי רבי עקיבא מלמות.

אמנם ענין זה היה עוד קודם להסתלקותו של רשב"י ביום זה, ואילו ענין חגיגת ההילולא דרשב"י, התחיל רק לאחר הסתלקותו של רשב"י לשמי רום ביום זה.

יום שמחה

בכתבי האריז"ל (פע"ח שכ"ב פ"ז) מסופר שרבי שמעון בר יוחאי קרא ליום ל"ג בעומר "יום שמחתי".

אבל צריך להבין מה השמחה ביום הסתלקותו של רשב"י, והלוא כפי שמובא בהלכה (אורח סי' תק"פ) יש ימים שבהם ראוי להתענות מפני שמתו בהם צדיקים, כמו י' אייר שבו נסתלק יהושע בן נון, או כ"ח באייר שמת שמואל הנביא. ואף שלמעשה אין נוהגים להתענות בימים אלו, מכל מקום משמע שאין מקום לשמוח ביום שכזה?

ובכלל צריך להבין מדוע נקרא יום הסתלקות הצדיקים בשם "הילולא", והרי הלשון "הילולא" מורה על שמחה גדולה ביותר כמו שמחת חתונה ("הילולא" = חתונה)?

הילולא - גילוי האין סוף

אלא, ביאור ענין ה"הילולא" יובן ממאמר חז"ל (עירובין נד, א) "עלמא דאזלינן מיניה כהילולא דמי" [=העולם שהולכים ממנו נדמה כחתונה],

רב הנסתר על הגלוי

פנינים ושביבים מחייו של החסיד ר' סנדר ריינין ע"ה

אליו ושעות בילינו בצוותא חסידית. בהזדמנות של התעוררות פנימית, ניגן באוזני את הניגון האמור ונפשי יצאה בלחנו..

שעת השלווה הומרה בדאגה מחודשת: שלטונות הצבא עלו על עקבותיו של הבחור והוא נאלץ לתור אחר מקלט סודי אחר. מה מצעדי גבר כוננו. מקץ תקופה של נדודים הגיע לחופיה של ארגנטינה. כאן האירה לו ההצלחה (הגשמית) פניה והוא הפך לעשיר מופלג. מכספו הזיל בנדיבות לישיבות 'תומכי תמימים'.

הנקודה התעוררה

מוסיף ר' סנדר לספר לרבי: "שנים רבות חלפו ושוב הפגישה ההשגחה בינינו. למראה חברי משכבר, חשכו עיני: חזותו החסידית כפי שנשתמרה בזכרוני, הומרה במודרנית. היראה שקדמה לחכמה לא ניכרה עוד. מחשבות רצו במוחי: איך אעורר את ה'פינטעלע איד' (הנקודה היהודית) שבו?"

אינה ה' לידי מחשבה טובה: 'הניגון!' ומיד פצחתי בנעימה לבבית. הגביר נדרך ואיבד את שלוות נפשו. החל פוסע לאורכו ולרוחבו של הטרקלין תוך שהוא ממלמל באי שקט: "זהו הניגון של הרב שלי", כך, יצא מהחדר בסערת נפש. ללא אומר ודברים."

הניגון אצל הרבי

ר' סנדר חתם את סיפורו בשאלה שנשזרה בה נימת תחינה: "מדוע אין מנגנים את ניגונו של הסטראשעלער בעת ההתועדות?!"

הרבי האזין בקשב לזעקה הפנימית שהתפרצה מליבו רווי הגעגועים של ר' סנדר ואמנם בעיצומה של התועדות חג הגאולה י"ב תמוז הורה לנגן את הניגון המדובר וכאשר התחיל בו הקהל, אמר הרבי: "ר' סנדר, ביקשתם ניגון של הסטראשעלער!"

כשלושה חודשים חלפו מאז התועדות 'מילוי המשאלות' של ר' סנדר ובכ"ד אלול של אותה שנה, החזיר את נשמתו ליוצרה.

עילוי גדול

בשבת שלאחריה, התייחס הרבי בצורה מפתיעה לאותה אישיות עלומה: "ענין חשוב שיש לתקנו לפני ראש השנה הוא מאורע שאירע השבוע: בימים אלה נפטר יהודי ולא נספד כהלכה, כוונתי לריינין" אמר הרבי.

כאן החל הרבי מונה שבחיו: "מצד גילו לא נמנה על תלמידיה של ישיבת 'תומכי תמימים', אבל כבר בשנות נעוריו זכה ל'קירובים' מצד מייסדה

הלכה היא בשולחן ערוך, בהלכות צניעות: 'מגלה טפח ומכסה טפחיים'. על משקל הלכה זו, נמליץ בבואנו לסקר אישיות עלומה כמו החסיד ר' סנדר ריינין: מגלה טפח ומכסה אלפיים...

אכן, רב הנסתר על הנגלה באישיותו של ר' סנדר ואף לחסיד חב"ד מן השורה שמו אינו מוכר כלל.

קשר אישי ופנימי

זכה ר' סנדר לקשר של ידידות קרובה עם כ"ק אדמו"ר הרש"ב. הרבי שיתפו בעניינים כמוסיים, שלא שמעתם אוזן. ר' סנדר הנציח את הדברים עלי גיליון ושמרם כעל בבית עינו.

הקשר שהתחיל עם האב נמשך ביתר שאת עם ממלא מקומו, הרבי הריי"צ. מריחוק מקום, אך מקירוב פנימי, בעת שהותו בגרמניה, עמד לימין הרבי בעת ששימש כחבר ב'ועד אחזקת המקוואות', באותם ימי אפילה של שלטון הרשע דור לדור ישבח קשריך. גם עם הרבי שלנו עמד ר' סנדר בקשר אמיץ, בעת שהותם של בני הזוג המלכותי בפריז.

פעמים רבות פקד את ביתו של 'חתנא דבי נשיאה' והתפעלותו לא ידעה גבול: תמיד מצא את מארחו הדגול יושב והוגה בתורה.

באותם ימים נתן ליבו למצוקתם של יהודי רוסיה ורבות עשה למענם. גם עסק בזירוז הגאולה על ידי הפצתה של תורת החסידות.

כמים הפנים לפנים, יקר היה ר' סנדר בעיני הרבי. יעידו על כך מאמצי הכבירים של הנשיא להשגת אשרת כניסה עבורו לארצות הברית, לצד בני משפחת המלוכה.

באחת ההזדמנויות שבא לבקר, מצא ר' סנדר את הרמ"ש וקיצור שמו וכינויו של הרבי שלנו כפי החסידים בימים שהסתופף בצילא דמהימנותא של חותנו הגדול שקוע בספר 'עבודת הלוי', של רבי אהרון מסטראשעלע. כאשר הבחין בו הרמ"ש, הפליג בשבחה של היצירה: "זהו ספר עמוק".

ניגון מיוחד

מדאתינן לר' אהרון זה (תלמידו המובהק של רבינו הזקן וכן גילו של כ"ק אדמו"ר האמצעי), הנה סיפורו של ר' סנדר אודות ניגונו של צדיק זה: ר' סנדר חיבב מאוד את הניגון הנושא את שמו 'הניגון של הסטראשעלער' וכה סיפר לרבי אודותיו:

"בשנות ילדותי, הגיע לביתנו צעיר יהודי. כאן מצא מסתור ומחסה מאימת הגיוס לצבא הרוסי. פער השנים שהפריד בינינו לא מנע ממנו לקרבני

של הישיבה, הלא הוא אדמו"ר הרש"ב. פעמים רבות שהה בחדרו משך זמן וזכה לשמוע ממנו כמה וכמה ענינים.."

והרבי המשיך 'להספידו': "עקב היותו סגור ומופנם, לא עלה בידי לדלות ממנו פרטים אודות נושאי שיחתם (ידוע עד כמה השתוקק הרבי לכל פיסת מידע הקשורה בברכותינו נשיאנו ושש אלי גיל כאשר נתגלגלה כזו לידו. הכותב), אך ניכר היה עליו שהדברים חקוקים בזכרונו. ברור הוא, שלאחר סתימת הגולל, דאג הרבי הרש"ב לנשמתו של ר' סנדר... אלא שעלינו להשלים את מה שנוגע לשלב שלפני. לפיכך, כיון שבפנימיותו היה חסיד, יאמרו עתה 'לחיים' כפי שנהוג לומר אצל חסידים (לא כמקובל ב'עולם': לזכר נשמתו, אלא) לעילוי נשמתו."

חסר תמיד

רבות נוכל ללמד מאישיות ייחודית זו. "אל תבט אל מראהו" - לא ה'נראות החיצונית' היא זו המשקפת את מהות אישיותו של אדם. אדרבה, אלה האמונים על חינוכה של תורת החסידות אימצו לעצמם דרך חיים של הצנע לכת וטיפחו אותה בקנאות (ראו 'היום יום' לח' תשרי).

כוחו העצום של הניגון החסיד עולה אף הוא במלוא עוצמתו מן האירועים המתוארים לעיל. "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה."

עוד מסר נפלא: גודל ההשפעה של כל מה שקורה כאן, בהאי עלמא דשיקרא, על נצחיותה של הנשמה. כאן סוגרים פינות, כאן מתקנים את הדרוש. ואיך? על ידי אמירת 'לחיים', שהרי - "גדולה לגימה שמקרבתי"

התורה שמעלה

בשולי הדברים, ענין דומה: עילוי לנשמה שנפרדה מהעולם.

ר' דוד שטוקהמר, למדן וחסיד 'פולני' היה ולו חתנים חסיד חב"ד. בערב שבת קודש י"ט מנחם אב (תשכ"ג), עלתה נשמתו השמימה. בהתועדות שהתקיימה למחרת, הקדיש הרבי את דיבורי הקודש אודותיו:

"הנקבר בערב שבת קודש פטור מכמה עניינים (שאין להזכירם בשבת) ומיד מתחילות העליות. בפרט שכל מציאותו של הנפטר היתה תורה ומבוקשו התמידי שיזכה ללמוד תורה לשמה, בודאי שעכשיו ממשיך וביתר שאת, בלימוד התורה."

מה טוב ומה נעים שבת אחים

במיוחד) ליחסינו עם מי שאינם כאלה, ואפילו עם מי שמנוגדים אלינו בתכלית.

וכמובא באותו מאמר מהזוהר: "שגם אלה שבתחלה היו מגיחי קרבא דבעו לקטלא דא לדא, לבתר אתהדרו ברחימותא דאחווה" = גם אלו שהיו בקרב זה עם זה, והיו מוכנים (חלילה) להרוג זה את זה, חזרו להיות באהבה ואחוה. ועל אחת כמה וכמה כשמדברים על חסידים, שמלכתחילה היחס ביניהם הוא יחס של אחווה ורעות.

וכפי שכותב אדמו"ר הרי"ף באחד ממכתביו: "הוד רבינו הזקן מסר נפשו הקדושה והשקיע כוחותיו העצומים, אשר עדת החסידים יהיו כמשפחה אחת ממש, אשר כל איש ואיש בעדת החסידים ידרוש טובת חברו בפרנסה, וכל אשר אחד עוזר את זולתו יהיה בהרגש אהבה וחיבה גדולה כל כך כבני משפחה אחת ממש".

וברוח זו מובאים דברים גם במקומות רבים אחרים בשיחות ומכתבים של הרבי.

אם כן, מאחר שאנו 'אחים', צריך להגיע למצב של "שְׁבֵת אַחִים", כפשוטו, לשבת יחד באהבה וחיבה, לא בלידת ברירה, אלא מתוך תענוג של

כל התכנים האלה צריכים לחדור לתוך כל הכוחות שלנו ולבוא לידי ביטוי בעיקר באהבת ישראל ובאחדות ישראל בכל המובנים.

העיקרון שבמאמר ברור ביותר: מי שמחובר לפנימיות התורה, מצליח להיות באחדות ואהבה, היינו ב"שבת אחים", לא רק באופן של 'אתכפייא' ואין ברירה, אלא מתוך תחושה שהגיע אל "מה טוב ומה נעים".

האהבה והאחוה אינן מצטמצמות ליחסינו עם מישהו שקל לנו להסתדר איתו, עם מי שחושב 'באותו ראש' כמונו, אלא הן נוגעות גם (ואולי

הפסוק "הִנֵּה מֵה טוֹב וּמֵה נְעִים שְׁבֵת אַחִים גַּם יְחַד" (תהלים קלג, א) מובא ומוסבר רבות במאמרי הרבי בקשר ל"ג בעומר.

מי הם אותם 'אחים', שכאשר הם יושבים יחד ("שְׁבֵת אַחִים") המצב מתואר כ"מה טוב ומה נעים"?

באחד ממאמריו (ל"ג בעומר תשכ"ט), הרבי מסביר שהמילים "שְׁבֵת אַחִים" מוסבות על כמה סוגי קשרים ומערכות יחסים:

הקשר שבין איש לאישה כפשוטם, חתן וכלה; שהנשמות שלהם קשורות זו בזו בשורשן, ולכן נקראים 'אחים'.

הקשר שבין הקב"ה לעם ישראל (הנקראים גם כן איש ואישה, ומהם משתלשלים האיש והאישה למטה), אשר שלימות הקשר וההתאחדות ביניהם מתגלה בגאולה האמיתית והשלימה.

הקשר שבין איש לרעהו בין בני ישראל עצמם, הנקראים גם כן 'אחים' (כמובא בתניא פרק לב).

במקומות אחרים מובא שבפסוק זה נרמזים גם קשרים נוספים כמו בין הורים לילדיהם, בין רב לתלמידיו ועוד.

המכנה המשותף לכל סוגי הקשרים האלה, שכולם צריכים להיות קשרים שמתאפיינים באהבה ותענוג. אין מדובר בקשר המבוסס על פחד, כעס או תחרות, אלא בקשר שמורגשים בו הטוב והנעימות - "מה טוב ומה נעים".

השמן הטוב שמחבר

איך ניתן להגיע לחיבור אמיתי של שלימות ונעימות?

במאמר האמור הרבי מסביר שהאמצעי שמאפשר להגיע לשלימות החיבור והאחדות בעם ישראל, הוא "השמן הטוב" (כמובא שם בפסוק ב' - "כשמן הטוב על הראש..."), שהוא פנימיות התורה, שבה שורה בגלוי אור איך-סוף. לימוד פנימיות התורה הוא המאפשר להמשיך את העצמיות ממש, שהיא מקור כל ההשפעות, הרוחניות והגשמיות.

באותו מאמר הרבי מדגיש "שהלימוד דפנימיות התורה צריך לחדור (= דורכנעמען) כל הכוחות שלו, הן ההבנה וההשגה והן המעשה בפועל". לימוד פנימיות התורה צריך להיות פנימי בתוכנו, גם בתחום התודעה, היינו שהמבט הנכון כלפי המציאות נקבע על פי המבט של פנימיות התורה, וגם במעשה בפועל.

לא די להיות "דרשנים" של התכנים החסידיים.

להרוש ולא לנוח

בבואנו מ"פסח שני" - זה הזמן לפעול את העניין

התועודות חסידית עם הרב חיים לוי יצחק גיזנבורג ע"ה

בתפילין, בסוכה, ובכל המצוות כולן. אם כן, כאשר עבר זמן הקרבת קרבן פסח, "ייהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא", הרי "עבר זמנו - בטל קרבנו".

ובכל זאת, היו יהודים שלא יכלו להשלים עם העובדה שהם הפסידו את קרבן פסח, ובאו בזעקה ותביעה אל הקב"ה ואל משה רבינו: "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל!?"

מהי "התעקשות" זו?!

וכי חושבים הם שהקב"ה "לא הביא בחשבון" ח"ו את מצבם, והוא מחכה להצעות שיבואו מהם?

האם הם מעלים על דעתם שאם הקב"ה היה רוצה שלמרות זאת הם יקיימו את קרבן פסח הוא "זקוק" ח"ו ל"עצות" מהם.. ואף לדרישות ותביעות בסגנון של "למה נגרע"?

וכי אין הם יודעים שמשה רבינו הוא "רעיא מהימנא", הדואג לכל צרכיו של כל יהודי ומורה לו כיצד לנהוג על כל צעד ושעל? מניין נובעת הנהגה כזו לבוא ו"לומר דעות" לה' ולמשה רבינו!?

אין זה דבר רגיל שיהודי מגיש הצעה - ואפילו בקשה ודרישה לקב"ה ומשה רבינו - שתינתן לו האפשרות לקיים מצוה.

בדרך כלל יהודי יודע שעליו להיות "מקבל", לשמוע היטב את דבר ה' בפי משה עבדו, לציות לדברים ולקיים אותם בכל כוחו, עד מסירות נפש.

וכאשר לא ניתן לו ציווי מסוים, כאשר על פי תורה הינו פטור ממצוה מסוימת, אין הוא "מתעקש" בתביעה ודרישה לקבל ציווי כזה.

יודע הוא כי בתורה ובמצוות אין "דמוקרטיה" ח"ו. ישנו "בעל הבית", והוא ורק הוא קובע מה וכיצד צריך לעשות.

אין יהודי חושב את עצמו כ"מאן דאמר" לומר ולהציע, וכל שכן שלא לבקש ולדרוש, מהקב"ה וממשה רבינו.

ולפתע - הסיפור של "פסח שני".

הנהגה משונה

הקב"ה לא ציוה, ומשה רבינו לא אמר שישנו כזה דבר פסח שני.

על פי התורה, כאשר עבר ראש השנה ומסיבה כלשהי לא שמעת תקיעת שופר, אין אפשרות להשלים זאת בפעם אחרת. כמו כן בלולב,

"מה טוב ומה נעים", והכוח לזה ינבע מהלימוד והתאחדות עם פנימיות התורה, ובפרט תורתו של הרבי, ומההתקשרות למקור גילוי פנימיות התורה בדורנו - הרבי נשיא דורנו, רשב"י שבדורנו.

השפע הגשמי תלוי באחדות

החידוש הטמון בפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שְׁבַת אֲחִים גַּם יָחַד" הוא אפוא ההבנה שהחיבור והאהבה לא נשארים רק ברובד הרוחני המופשט, אלא יש להם השלכות והשפעות גם בגשמיות ממש, וכסיפור הידוע שכשעם ישראל נזקקו לגשם ופנו לרשב"י, הוא אמר תורה על פסוק זה וירד הגשם.

גשם - מלשון גשמיות. הצורך בגשם הוא ביטוי לצרכים הגשמיים כולם. לפי הפירוש הפנימי של הפסוק - אותה ישיבה המכונה "שְׁבַת אֲחִים" היא החיבור השלם בין הקב"ה לישראל, והיא איננה נשארת בעולם הרוחני בלבד, אלא יורדת לגשמיות ממש, ממש גם מלשון מישוש.

כל השפע הגשמי והרוחני נפעל ונמשך לעולם על ידי "שְׁבַת אֲחִים" באופן של "מה טוב ומה

נעים", שהרי האחדות היא ה'כלי' לברכה. וכפי שהרבי חותם את המאמר המוזכר, שבזכות שאהבת ישראל של היהודי מתאפיינת ב"שְׁבַת אֲחִים", אזי "קוב"ה אצית למילוליהו (הקדוש ברוך מקשיב כביכול לדבריו) ונעשים כלים לקבל ההשפעה מאור אין סוף שאין בו הגבלות... שהקב"ה עצמו משפיע לכל אחד ואחת מישראל רב טוב בטוב הנראה והנגלה, בבני חיי ומזוני ריחא".

השפע של הזקן

"השמן הטוב" המסמל את פנימיות התורה נשפע דרך הזקן, וכלשון הפסוק: "כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל הַזָּקֵן זָקֵן אֶהְרֹן שְׂיֵרֵד עַל פִּי מְדוֹתָיו".

זקן מלא איננו סימן חיצוני בלבד. יש לו גם חשיבות ערכית: הזקן מכונה "י"ג תיקוני דיקנא", כנגד המשכת "י"ג מידות הרחמים, אשר נשפעות לעולמות על ידי הזקן.

וכפי שמוזב במכתבים רבים של הרבי, הזקן הוא המקור וה'צינור' לכל הברכות וההשפעות

מלמעלה לתוך חיי המציאות הגשמיים באופן של רחמים, ובפרט בכל הקשור לענייני פרנסה.

דמות המתאפיינת בכתובים כ'בעל זקן', היא דמותו של אהרן הכהן, כנאמר: "זָקֵן אֶהְרֹן שְׂיֵרֵד עַל פִּי מְדוֹתָיו" (תהלים קלג, ב).

לא רק הזקן של אהרן הכהן הוא מאפיין חסידי מובהק; גם הנהגתו המוזכרת בדברי חז"ל בפרקי אבות - "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" - אומצה באופן מובהק בהנהגת החסידות ובתורתו של הרבי, כפי שהרבי מלמד ומנחה בשיחותיו ואיגרותיו.

באופן מפורט יותר, יש בדברי חז"ל שתי הנהגות: א. "אוהב את הבריות" - אהבת ישראל מוחלטת לכל יהודי, גם כאשר לא רואים בו מעלות גלויות, וגם כאשר הוא מכונה בשם 'בריה' בעלמא.

ב. "מקרבן לתורה" - השליחות לקירוב יהודים לתורה ומצוות, ובכללה הפצת מעיינות החסידות, מבלי לוותר או להתפשר על שום דבר: לקרב אותם אל התורה, ולא לקרב את התורה אליהם.

הפנימיות שמאפשרת שלימות

שתי הנהגות אלו (אהבת ישראל והשליחות לקירוב יהודים) שייכות להנהגתו של אהרן הכהן, ובעיקר לזקנו: בזקן של אהרן טמון 'סוד' פנימי, הרמוז גם הוא באותו פסוק: "כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל הַזָּקֵן".

בחסידות מבואר שבתוך שערות הזקן (שהן הצד החיצוני של הזקן) מתגלה האור העצמי של ה', הטמון בחוכמת התורה הנסתרת והעצמית ביותר - היא פנימיות התורה, שתתגלה בעיקר לעתיד לבוא - "סוד טעמיה ומסתר צפונותיה".

הסוד הפנימי של הזקן - הוא ההתעצמות וההתחברות עם פנימיות התורה, ובפרט לתורתו של הרבי - מאפשר לנו ללכת בדרכו של אהרן, להיות "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

שלימות של גאולה

אהרן מכונה גם "אוהב שלום ורודף שלום". בחסידות מוסבר ששלום הוא מלשון שלימות. פנימיות התורה המגלה ומבארת בהרחבה את עניין 'אחדות ה'", היא המגלה את השלימות והאמת של כל דבר: כיוון ש"אין עוד מלבדו", הרי אין מקום לכל עניין של פירוד ומחלוקת.

שלימות זו תתגלה בגאולה האמיתית והשלימה, שבה יהיה ניכר לעין כול ש"ה" אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד, אבל לא נמתין לרגע זה באפס מעשה אלא עד אז נפעל בכל כוחנו "לרדוף" את אותה השלימות ("רודף שלום"). וכיצד נרדוף? נשתדל לחיות גאולה, להתבונן ולהפנים את עניין 'אחדות ה'" המוסבר בהרחבה בחסידות, ולחוש את האחדות בין כל חלקי הבריא, ובפרט בקשר בין יהודי ליהודי.

רבינו מסר את נפשו ברוחניות ולא ביקש על כך, כדי שלא להגדיל את "גנותן של ישראל!"

לדפוק על השולחן

ללמדנו כי רצון הקב"ה ורצונו של משה רבינו הוא שיהודי לא יאמר די באמירה "אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים" (הנהגה בסיסמא זו - היא מסימני הפורענות של עיקבתא דמשיחא)...

אלא "ידפוק על השולחן", ויבוא בבקשה, בדרישה ובתביעה לקב"ה ולמשה רבינו.

להתעקש ולפעול

וכפי שאמר לנו משה רבינו של דורנו, הרבי מלך המשיח שליט"א, בשיחה המפורסמת של אור לכ"ח ניסן תנש"א:

"עשו כל אשר ביכולתכם... להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

ויהי רצון שסוף כל סוף ימצאו עשרה מישראל ש"יתעקשו" שהם מוכרחים לפעול אצל הקב"ה, ובוודאי יפעלו אצל הקב"ה... להביא בפועל את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש".

בוטחים וזועקים

בזמן כה גורלי לעם ישראל כולו - הרי יחד עם האמונה והביטחון המוחלטים בדבריו של נשיא דורנו על הגאולה הקרובה - עולה מאליה התביעה והדרישה מאיתנו, שלא לשקוט ולא לנוח, "אל תתנו דמי לוי".

לזעוק, לבקש ולדרוש מהקב"ה וממלך המשיח, ואכן לפעול, שתבוא בפועל ממש הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש!

הבקשה התקבלה

כשממשיכים לקרוא בפרשת פסח שני, רואים דבר עוד יותר "משונה": לא רק שאותם יהודים לא קיבלו "נזיפה" מה' וממשה רבינו, ולא רק שלא "העמידו אותם במקומם" - אלא ההיפך הוא הנכון:

בקשתם ודרישתם נתמלאה כולה, ובזכותם ניתנה המצוה של פסח שני, האפשרות והציווי ש"אין דבר אבוד" ("עס איז ניטא קיין פארפאלן"), וגם מי שלא הקריב את קרבן הפסח, יכול לתקן ולהשלים זאת. מצוה הנוהגת לדורות, לעד ולעולמי עולמים.

וכשמביטים בפירוש רש"י, רואים דבר עוד יותר "משונה" - שכל פרשה זו היא "גנותן של ישראל, שלא הקריבו במדבר אלא פסח זה בלבד!"

ציפו מהם שהם יתבעו וידרשו, ויפעלו אצל הקב"ה שיתן הוראה להקריב את הפסח בכל השנים שהיו במדבר, ומשום מה אף אחד לא "דפק על השולחן", ולא באו בתביעה ובדרישה. הם הניחו ש"אפשר לסמוך על הקב"ה", ואם הוא אומר שבמדבר אין צורך בקרבן פסח, אין "לומר לו דעות" ולנסות להציע ולבקש - ובפרט לדרוש ולתבוע - שיתנתן האפשרות להקריב את הפסח - וזו היתה "גנותן של ישראל".

(ראה בארוכה ליקוטי שיחות חכ"ג שיחה א' לפרשת בהעלותך, ושם דברים נפלאים שמשה

מקורות מאמר ד"ה הנה מה טוב ומה נעים: אגרות קודש כ"ק אדמ"ר הרי"ץ, חלק ד, עמ' לז. "מועדים ומוצאות" - מודעות חסידית לאור מעגל השנה (הוצאת דעת).

דרכי נועם

פרק אחד-עשר • כיצד הורה רבי אליהו בעל שם לתלמידיו לנהוג במקרה של אלימות מצד מתנגדיהם? באיזה אופן בחר רבי אליהו לעצור את המהומה? ואילו ספרים ישנם מרבי אליהו ותלמידיו?

תקציר הפרקים הקודמים: החלק הנסתר שבתורה עבר מדור לדור בחשאי. התפשטות הקבלה באשכנז נתקלה בהתנגדות, מי שהפיץ את הקבלה בהצלחה מרובה חרף ההתנגדות העזה היה הגאון רבי אליהו הבעל שם מזורמייזא, כאשר הוא זוכה לתמיכת המהר"ל מפראג. רבי אליהו בעל שם מגיע בעצמו לפינסק שבלטיא כשהוא מסתיר את זהותו אך לא את למדנותו העצומה. לאחר זמן מתברר שהוא מלמד קבלה ורבים נמשכים אחריו, וקמים לו מתנגדים. כעבור שנתיים ר' גבריאל מסית לצאת למלחמת קודש נגד רבי אליהו בעל שם ותלמידיו...

ברם, רבי אליהו הורה לתלמידיו לשמור על קור רוח ולא להיגרר לויכוחים ומאבקים. המתנגדים, שהולהבו על ידי ר' גבריאל, היו קופצים וזועמים ויוצאים ברעש ומהומה, ואילו אנשי הבעל שם היו שומעים חרפתם ושמים מחסום לפיהם, כאילו אין הדבר נוגע להם.

שתיקתם של חסידיו רבי אליהו הרגיזה עוד יותר את המתנגדים, שראו בזה אות לזלזול והתעלמות מקיומם וחשיבותם, ופירשו זאת כחוצפה.

המתנגדים הגיעו לידי כך שברוב ריתחתם התנפלו על כמה מתלמידי הבעל שם שערקו ממחנם והיכו אותם. משלא הגיעה תגובה דומה מצד אנשי הבעל שם הגבירו את אלימותם עוד יותר. פינסק סערה.. המתנגדים הצדיקו, כמובן, את המכים האלימים. אך מעריצי רבי אליהו סברו כי זה מעשה נבלה שאסור לשתוק עליו.

הזמנה לדין תורה

בעלי הקבלה החליטו, אפוא, שלא להבליג, אך לא להשיב במכות כי אם להזמין את המכים לדין תורה. המכים, שזהותם היתה מוכרת, השליכו בכעס את ההזמנה לדין תורה שקיבלו, ואמרו כי אינם מוכנים להתדיין עם הנפגעים. "הללו קיבלו את המגיע להם על פי הצדק" - טענו.

בעלי הקבלה איימו כי יכריזו על המתנגדים חרם, כדין מסרבים לדין תורה. בין בעלי הקבלה היו כבר רבים מלמדיה ונכבדיה של פינסק, כך שהמתנגדים לא יכלו להתעלם מדרישתם. אילו לא היתה חזקה על בעלי הקבלה הוראתו של הבעל שם להימנע מתגובות אלימות - היו בעלי הקבלה משיבים למתנגדיהם כגמולם והללו היו יוצאים בשן ועין. אך מחמת הוראת רבם נמנעו מכל אלימות. על הפרק עמד רק נושא הבאת המתנגדים ל"דין תורה".

התפנית

רבי אליהו בעל שם מזורמייזא הרגיש כי נחל נצחון בפינסק, חומות המבצר המתנגדי נפרצו.

התנגדו לה. עברו שנים ושיטת הקבלה נפוצה במשך הזמן יותר ויותר בפינסק.

[לימים ישמש המאבק בין החסידים למתנגדים בעיר רקע להלשנה השניה נגד האדמו"ר הזקן בשנת תקס"א, כפי שעוד יסופר בעז"ה].

תלמידיו וחבריו של רבי אליהו

מלבד תלמידיו הנזכרים של רבי אליהו עליהם סופר כבר בפרקים הקודמים, נודע לנו גם על תלמיד נוסף, הצדיק המקובל רבי משה גרשון.

מסופר בספר הזיכרונות [פרקים ל"ט-מ], כיצד השיא רבי משה גרשון עצה וברכה לר' נחום בנו של ר' טעוול מוויטבסק, איך יזכה לילד לעת זקנותו (הוא כבר עבר את גיל שישים), על ידי שיוותר על עושרו או על אריכות ימיו. לאחר מחשבה רבה, ר' נחום הסכים לכך, ונתברך על ידי המקובל. כעבור פחות משנה הרתה זוגתו, ואילו ר' נחום עצמו נתבקש זמן קצר לאחר מכן לבית עולמו, עוד בטרם נולדה לו בתו היחידה.

במקום אחר בספר הזיכרונות [פרק ס], נזכר רבי שלמה לייבוש רבו של הגאון רבי יואל סירקיש - הב"ח, כחברו של רבי אליהו בעל שם.

[רבי שלמה בן רבי יהודה לייבוש מלובלין, אינו המהרש"ל שהיה אף הוא ראש ישיבה בלובלין, אלא הוא מוכר יותר בשם "המהרש"ל השני", והוא היה תלמידו של המהרש"ל הראשון.

רבי שלמה לייבוש היה רב וראש ישיבה בפוזנא, בקרקא, ולבסוף בלובלין, ונפטר בשנת ש"א, ומתלמידיו היו גם השל"ה, הסמ"ע, המשאת בנימין והחכמת מנחת, ועוד. השל"ה הקדוש היה מכנה אותו "מורי", "הרב הגדול הגאון המופלג החסיד מורנו הרב רבי שלמה ז"ל".

העובדה שהוא מכונה חברו של רבי אליהו בעל שם, יש בה כדי לחזק את ההשערה שלאחר נדודיו של רבי אליהו למקום תורה, כאמור, הוא שב וחזר אל פולין, לקרקא או ללובלין שם היה רבי שלמה לייבוש, ואולי אף למד רבי אליהו אצל המהרש"ל ביחד עם חברו זה].

תולדות אדם ומפעלות אלקים

רבי אליהו בעל שם לא הותיר אחריו ספרים, אולם נשתמר מעט ממסורת הרפואות, הקמיעות והסגולות השונות בהם השתמש, בספרים "תולדות אדם" ו"מפעלות אלקים", כאשר עליהם נוספו מסגולות תלמידו רבי יואל בעל שם מאזמושט, ואחרים. הספרים מלאים בקמיעות, דברי מרפא וסגולות למחלות ומצבי חירום, והדרכה ועצות לזיכרון, השבעת מלאכים, ושאלות חלום בזכות השמות הקדושים.

ספרים אלו נדפסו לראשונה בשנים ת"פ ותפ"ה, בעילום שם המדפיס בהסכמתו של ר' יואל בעל שם מאזמושט השני, נכדו של ר' יואל בעל שם הראשון, ומאו נדפסו כמה פעמים.

שוב לא היתה פינסק נתונה להשפעת המתנגדים האוחזים בהגה. הוא השיג את מטרתו ובואו לפינסק והוא יכול עתה לשוב לפראג.

על תכניתו זו הודיע רבי אליהו לאנשיו. פינסק היתה שרויה בעיצומה של מחלוקת, בגלל ההתנפלות האלימה של המתנגדים על תלמידי רבי אליהו. המותקפים הזמינו את המתקיפים לדין תורה, והללו השתמטו.

רבי אליהו אסף את תלמידיו ואמר להם כי אין הוא רוצה ששיבו למתקיפיהם באותה מטבע של אלימות, ואפילו לא על ידי זלזולים אישיים, ואת אלה מבין תלמידיו שאינם מסוגלים לעמוד בהתקפות הוא מיעץ להצטרף אליו בדרכו לפראג, שם יכניסם לשיבתו ויספק להם את צרכיהם.

יציאת צדיק עושה רושם

הודעתו של רבי אליהו בעל שם השאירה רושם עז בפינסק. מרבית תושבי העיר רחשו הוקרה עמוקה אל הבעל שם הגאון הישיש בעל הדרת הפנים. מידותיו הטובות המיוחדות במינו, טוב לבו, נועם הליכותיו והצדקה שפיזר הביאו לו הערכה נרחבת בציבור.

רבים מבין אלה שלא היו מסוגלים להבחין בין ההשקפות השונות בדבר הצורך ללמוד קבלה, ידעו להעריך את רבי אליהו בעל שם בשביל הסגולות והרפואות שנתן לחולים. בגלל כל זה לא רצו רוב התושבים, פרט למתנגדים, שהבעל שם יעזוב את פינסק.

מכל הצדדים זרמו בקשות אל רבי אליהו שיישאר בעיר, אך הבעל שם לא היטה אוזן לכל ההפצרות, ועזב את פינסק. הצטרפו אליו עשרים מתלמידיו. הרבה מאוד מלמדי פינסק ומנכבדיה, אשר במשך הזמן היו למעריצי הבעל שם, ליוו את הבעל שם, ואת תלמידיו שהצטרפו אליו, בברכת "צאתכם לשלום" לבבית ובכבוד גדול.

מובן שהמתנגדים בפינסק היו שבעי רצון על עזיבת רבי אליהו את פינסק, וכך גם על הצטרפות עשרות תלמידיו אליו, אך הם הצטערו על כך שבפינסק נותרו רבים מבין בעלי הקבלה. במיוחד כאב ליבם על התרבות חסידי הבעל שם בין בני הדור הצעיר. אברכים וצעירים רבים בין בני הישיבות היו חדורים רוח הקבלה והם החזירו אותה לשיבות.

רבים מבין המושפעים למדו תחילה את הקבלה בחשאי, אך לאט לאט התרבה מספרם, ודרך הקבלה רכשה לה מהלכים גם בישיבות שראשיה

ליצור 'שקע' בנפש

נפתס במחשבות:

הוא תוהה על הקושי הגדול לשנות מהרגילות; על ייסורי הנפש שעלולים להיות כרוכים בפעולות פשוטות - אך שונות מסדרי החיים הטבעיים. הוא מפשפש בקרביו ותוהה היכן הוא מוצא את עצמו 'יוצא מהרגליו'. "כאשר מדובר במי שההרגלים שלו קלוקלים", חושב חיים, "ברור מפני מה עליו לשנות אותם. הוא חייב להתאים אותם אל השולחן ערוך!". את ההרגלים הקלוקלים שלי", רושם חיים על לוח ליבו, "אני חייב לשנות!".

"אבל מה לגבי ההרגלים הטובים? הרגלי הלימוד, התפילה, נתינת הצדקה. האם כה בוער וקריטי לשנות אותם? להוסיף בהם, מעבר לדרישה הכללית של התקדמות? בחור כמוני, הפוסע, לכאורה, בנתיב בטוח להצלחה רוחנית, מדוע חשובה כל כך היציאה מהרגילות?"

'לצאת מעצמך', הוא שומע לעיתים את התביעה בהתוועדויות. אבל לחיים, מיודעונו, טוב מאוד בתוך עצמו. "למה לצאת?" הוא שואל פתאום, "מה רע לי בתוך עצמי?"

חמש דקות יותר

'בין הזמנים' תם לו, וחיים שב אל ספסלי הישיבה. בשבת הראשונה של 'זמן קיץ' התארח בישיבה ר' יונה, מזקני וחשובי המשפיעים. אחר הצהריים, נמנה חיים על עשרות הבחורים שהסבו אל השולחנות והאזינו לאמרותיו. בארשת פנים שהפיקה רצינות פנימית, תבע ר' יונה מהמשתתפים להפוך את התפילה שלהם לאירוע משמעותי יותר ביום. הוא הזכיר את פסק הרמ"א (אורח סי' עח): "ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם ויסיר כל תענוגי האדם מלבו"; את הכוזרי המדבר על התפילה כ'גרעין הזמן', ליבת היום; ואת דבריו של הרבי האמצעי, כי בכל רגע שהאדם מכוון בתפילתו, "קונה חיים לנפשו לכל היום כולו". חיים האזין ברצינות, ושורה של 'החלטות טובות' כבר צפו מן הלב אל המוח, עד שקולו של המשפיע חדר שוב אל אוזניו:

"אנשים טועים", הוא הפטיר, "כשהם שומעים 'תפילה באריכות' ומדמינים אריכות מופלגת, שונה בתכלית מקצב התפילה הנוכחי שלהם. לא כן הוא הדבר! חסידות דורשת התבוננות קודם התפילה, חסידות דורשת תפילה בחיות, בפירוש המילות. כמה זמן? חמש דקות יותר!"

"לא הבנתי, ר' יונה", העז היושב לימינו לשאול: "למה אתה מתכוון כשאתה אומר חמש דקות יותר?"

"אף אחד לא יעניש אותך אם יהיו אלו עשר..." חייך ר' יונה בטוב לב, "האמת היא, שלפעמים זה אכן לוקח זמן. 'שעה גדולה בכל יום' בלשון

"וכפינוני יש גם בן שתי מדרגות: עובד אלהים, ואשר לא עבדו. ואף על פי בן אינו רשע, כי לא עבד ממנו שום עבירה קלה, וגם קיים כל המצוות שאפשר לו לקיימן, ותלמוד תורה פגוד בולם, ולא פסיק פומיה מנידסא. אלא שאינו עושה שום מלחמה עם היצר, לנצחו על ידי אור ה' המאיר על נפש האלהית שבמות, השליט על הלב בנוכח לעיל. מפני שאין יצרו עומד לנגדו כלל לבטלו מתורתו ועבודתו, ואין צריך ללחם עמו כלל... ולכן אינו נקרא 'עובד' כלל, כי אהבה זו המסותרת אינה פעולתו ועבודתו כלל, אלא היא ירושתו מאבותינו לכלל ישראל, וכמו שיתפאר לקמן. וכן אף מי שאינו מתמיד בלמודו בטבעו, רק שהרגיל עצמו ללמד בהתמדה גדולה, ונעשה התרגיל לו טבע שני, די לו באהבה מסותרת זו, אלא אם בן רוצה ללמד יותר מרגילותו". (תניא, פרק טו)

"- אז ההייליגע גמרא מלמדת אותנו, של אדם לאכול סמוך לזמן החיוב של תפילת מנחה", נשמע קולו של מגיד השיעור בחלל בית הכנסת, וחיים, שבסך הכל ניסה לתפוס פינה שקטה כדי ללמוד קצת, מוצא עצמו מאזין לו בעל כרחו, "אבל אם התחיל לאכול, אינו מפסיק. שואלת הגמרא: 'מאימתי התחלת סעודה', מהו הזמן שבו חשיב האדם שהחל לאכול, ואינו צריך להפסיק, 'ר' חנינא אמר משיתיר חגורה", מנהגם היה לפתוח את החגורה לפני שהתחילו לאכול, ומשהסיר האדם את החגורה אינו צריך לחגור אותה, אלא גומר סעודתו ורק אז מתפלל. ו-"

"הרב, סלח לי שאני עוצר אותך", מפסיק אותו אחד המשתתפים, "אני לא מצליח להבין, הוא בסך הכל התיר את החגורה! עוד לא בירך, עוד לא נטל ידיים, מה הבעיה לחייב אותו לחגור אותה שוב?"

"ישר כח ר' שמואל!", עונה לו הרב בבת שחוק, "שאלה מצויינת. אבל אני חושב שאתה יודע לבד את התשובה..."

"למה הרב מתכוון?", תמה השואל, שכעת יודע חיים ששמו שמואל: "אני לא מכיר את הנושא. זו הפעם הראשונה שאני לומד את הסוגיה הזו."

"אתה יודע, מנסיון החיים שלך, את מה שכולנו יודעים: שכאשר שכן אדם התרגל להוריד את החגורה לפני שהוא מתיישב לאכול, הרי משעה שהוא פשט את החגורה, ללבוש אותה בחזרה ולשנות מרגילותו - קשה עליו כקריעת ים סוף... חיים שומע, נהנה מה'ווארט', ומנסה לצלול בחזרה אל הגמרא. אבל בחזור מבית הכנסת הוא

אדמו"ר הזקן. העניין הוא שהתפילה היא אירוע פנימי, היא קורית בנפש, ולכן, היא לא יכולה לקחת בכל יום את אותה כמות זמן. לא שייך לדבר כאן על 'רגילות', כי 'רגילות', 'זמן קבוע', הם סממנים של מעשה 'חיצוני'. 'חמש דקות', הם ההבדל בין מעשה נטול לב - לבין תפילה המלווית בחיבור של הנפש אל המילים..."

חיים שומע, מבין, ורושם על לוח ליבו תובנה נוספת: רגילות עלולה לבטא ניתוק פנימי. שינוי הרגילות, הוא תולדה של חיבור.

"עבודה חיצונית, מעשית, היא כמו תמונה", מסכם המשפיע, "היא יציבה, היא מדוייקת - אבל היא דבר 'מת'. עבודה פנימית, נפשית, היא כמו ציור, לא מדוייקת, משתנה - דווקא בגלל שהיא דבר חי!"

מאה ואחת!

בבוקרו של יום ממחר חיים אל תחנת האוטובוס, בדרכו אל רופא השוכן בעיר הסמוכה. עד שהוא מגיע, והאוטובוס 'שלו', שכעת מתברר לו לצערו שהוא איננו שלו, מתרחק ומותיר אחריו שובל עשן. בצר לו, נאלץ חיים לעצור מונית. הוא מושיט את ידו והנהג נענה בשמחה: "אני מונית שירות", הוא מבשר לחיים, "אסיע אותך לתחנה המרכזית במחיר של אוטובוס, זה המסלול שלי."

"ואם אבקש ממך להביא אותי ישירות אל המרפאה", מתעניין חיים, "זה לא יאריך לך את הזמן ביותר מחמש דקות!"

"או אז אגבה ממך מחיר של 'ספיישל'", משיב הנהג מיד, "כי זה לא המסלול שלי".

אמר ליה בר הי להלל, מאי דכתיב: 'וישבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו', היינו 'צדיק' - היינו 'עובד אלהים', היינו 'רשע' - היינו 'אשר לא עבדו'! אמר ליה: 'עבדו' ו'לא עבדו' - תרניהו צדיקי גמורי ניהו, ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד. אמר ליה: ומשום חד זימנא קרי ליה 'לא עבדו'? אמר ליה: אין, צא ולמד משוק של חמרין: עשרה פרסי - בזוזא, חד עשר פרסי - בתרי זוזי. (תרגום ט ע"ב)

ובדרכו חזרה מבית הרופא, כשהוא מעלעל בספר התניא שבכיסו, מזדקרות לפני חיים מילותיו של רבינו הזקן בפרק ט"ו, בביאור מאמר חז"ל זה:

"והיינו משום שבימיהם היה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים, כדאיתא התם בגמרא משל משוק של חמרין, שנשכרים לעשר פרסי בזוזא ולאחד עשר פרסי בתרי זוזי, מפני שהוא יותר מרגילותם. ולכן זאת הפעם המאה ואחת

"בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מידת הרחמים".

מדרש זה מתבאר בהמשך זה תוך כדי ביאור - מעלת כח הדיבור, ענינה של ספירת המלכות, ענין הצמצום, אורות וכלים, ההוספה שמוסיף המקבל במשפיע, והטעם והיסוד לכך שהאור העליון ביותר נמשך על ידי עבודת הביטול לה', הבאה לידי ביטוי בקיום המצוות המעשיות בפועל ממש.

מלבד זאת נאמר בשנה זו ההמשך של י"ט כסלו העוסק בענין ההפרש תורה ותפילה, וכן המאמר הידוע "החלצו רנ"ט" שנאמר על ידי אדמו"ר הרש"ב בשמחת תורה ובשבת פרשת נח של אותה שנה, ותוכנו ביאור מקיף במעלת ענין אחדות ישראל ושליטת הפירוד והמחלוקת, תוך ביאור מושגים עמוקים בקבלה ובחסידות.

מאמר "החלצו רנ"ט" נקבע ע"י כ"ק אדמו"ר מה"מ כמאמר יסודי אשר על כל חסיד ללמוד אותו אליבא דנפשיה, וזה יביא אותו לביטול היש וכתוצאה מכך - כשלא תהיה לו ישות - תבטל בקרבו כל עלוליות לקנאה ושנאה, ויוכל לעבוד את הבורא מתוך התכללות עם עבודתם בקודש של חבריו, אף שדעותיהם שונות.

במשך השנים היה ספר זה נפוץ בהעתקות ובקופיר, ובשנת תשל"ז יצא לאור לראשונה בדפוס.

הוצאה שניה - כפר חב"ד תשל"ז; הוצאה שלישית - ברוקלין, תשד"מ; הוצאה רביעית - ברוקלין, תנש"א; הוצאה חמישית - ברוקלין, תשס"ה; הוצאה שישית - תש"פ. הוצאה שביעית - ברוקלין, תשפ"ב.

המשך תרנ"ט הוא מן ההמשכים הנלמדים בכיתות הראשונות של הישיבות הגדולות 'תומכי תמימים' ברחבי הארץ ובעולם.

ספר המאמרים המשך תרנ"ט

"המשך תרנ"ט" הינו המשך מאמרי חסידות של כ"ק הגאון האלוקי אדמו"ר מהורש"ב זי"ע שנאמרו בשנת תרנ"ט. המשך זה הינו מההמשכים הראשונים והיסודיים של עיקרי תורת חסידות חב"ד.

ההמשך עצמו הוא בן שמונה מאמרים. בהמשך הספר נדפסו המאמרים שנאמרו בליובאוויטש החל מראש השנה בשנת תרנ"ט עד סיום השנה. לצד ההמשך הידוע אמר אדמו"ר הרש"ב גם את המאמר המפורסם "החלצו רנ"ט" שנאמר בשמחת תורה ובשבת פרשת נח. המאמר מדבר על אחדות ישראל ושליטת המחלוקת.

ההמשך נדפס לראשונה בשנת תשל"ז כשהוא נערך על ידי מערכת "אוצר החסידים" ויצא לאור על ידי קה"ת. במהדורה חדשה ומסודרת מחדש הופיע בשנת תש"פ, ונסדר מחדש עם תיקונים רבים שנפלו בהוצאות הקודמות בשנת תשפ"ב.

ידוע אשר אדמו"ר הרש"ב נקרא על ידי החסידים בשם "הרמב"ם של תורת החסידות", שסידר את סוגיות החסידות בצורה ברורה ומסודרת ומשוכללת בדוגמת מעשה הרמב"ם בספרו היד החזקה.

לאחר ייסוד ישיבת תומכי תמימים בשלהי תרנ"ז התחיל אדמו"ר הרש"ב באמירת דרושי חסידות שמטרתם היתה ללמד דעת את תלמידי הישיבה ביסודות חסידות חב"ד, ואחד מההמשכים הראשונים שהפך לחומר לימוד בסיסי של עיקרי תורת החסידות הוא המשך "יום טוב של ראש השנה תרנ"ט", המשך בן שמונה מאמרים, הון בביאור דברי המדרש הידועים:

>> המשך מעמוד קודם | ליצור 'שקע' בנפש

הַיְתֵרָה עַל הַרְגִילוֹת שֶהוֹרְגַל מִנְעוּרָיו שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד בּוֹלֵן, וְעוֹלָה עַל גְּבִיחוֹ בִּיתָר שְׂאֵת וְיָתֵר עוֹ לְהִיּוֹת נִקְרָא עוֹבֵד אֱלֹהִים. מִפְּנֵי שְׂבָדֵי לְשִׁנוֹת מִבְּעַד הַרְגִילוֹת, צָרִיךְ לְעוֹרֵר אֶת הָאֱהָבָה לַה', עַל יְדֵי שְׂמֵתִּיּוֹן בְּגִדְלוֹת ה' בְּמוֹחוֹ לְשִׁלוֹט עַל הַטֵּבַע שֶׁבְּחֵלֶל הַשְּׂמַאֲלִי הַמְּלֵא דָם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית שְׂמֵתִקְלִיפָה, שְׂמֵמֶנֶה הוּא הַטֵּבַע... מֵה שְׂאִין בֶּן בְּשִׂאִין לוֹ מִלְחָמָה כָּלֵל, אִין אֱהָבָה זוֹ מִצַּד עֲצָמָה נִקְרָאת עֲבוֹדָתוֹ כָּלֵל!

עבודה שהיא "כפי הרגילות" - מהווה המהלך הסדיר של הנפש, האדם עושה אותה מאליו וממילא. הוא לא צריך להחזיר את הבורא לחייו. כל שינוי, ולו הקטן ביותר - מאה ואחת לעומת מאה - מאלץ את האדם ליצור 'שקע' בנפש, מקום אליו יכנס הבורא. מחשבה והעמקה בגדלותו יתברך.

ה'מנוע' של ההרגל - הוא הטבע (האלוקי). ה'מנוע' של השינוי - חייב להיות הבורא, מחשבה בגדלותו יתברך.

בשינוי, בחידוש, ב'מאה ואחת' - שם נמצא הבורא יתברך.

תור במרכז פריז

סיפר הרב זלמן סודקביץ ע"ה: כששהינו בפריז בשנת תש"ז, לאחר שיצאנו מרוסיה, שהה גם הרמ"ש (כך כונה הרבי מה"מ בחיי חמיו הרבי הרי"צ) בעיר, כדי לעשות את הסידורים המתאימים על-מנת לקחת את אימו לארצות-הברית.

לפני ל"ג בעומר אמרו החסידים: "צריך להשתדל שהרמ"ש יבוא להתוועד איתנו". המשימה הוטלה עלי ועל ר' שמואל-בצלאל אלטהויז. בבוקרו של יום ל"ג בעומר פנינו לבית המלון בו שהה הרבי, והזמנו אותו לבוא להתוועד עם אנ"ש אחרי תפילת מנחה.

אמר לנו הרמ"ש: זה עתה יצאו שליחי בית הכנסת של ה'פלעציל' (בו התפלל הרבי בקביעות כשהתגורר בפריז), ומשתתפי 'חברה משניות' (שגם הרבי היה חבר בה), מארגנים סיום המשניות לכבוד ל"ג בעומר, לאחר תפילת מנחה. אני הבטחתי להם שאבוא לסיום. אם תסתדרו איתם, אלך להתוועד עם אנ"ש.

כשהגענו ל'פלעציל', והתקרבונו לבית הכנסת ראינו תור ארוך משתרך מהכניסה לבניין עד לקומה השנייה... כששאלנו: "מדוע אתם עומדים בתור?", השיבו לנו: "מה! אתם לא יודעים? הגאון מניר-יוק יערוך עכשיו את סיום המשניות. אי-אפשר להיכנס, בית הכנסת מלא!"...

הבנתי שבדרך הרגילה לא אוכל להיכנס, ובדרך לא דרך השתחלתי פנימה... ראיתי שולחן ארוך, סביבו ישב ציבור גדול, אך הרמ"ש עדיין מתפלל שמונה-עשרה... כאשר נעמדתי ליד הכיסא של הרבי, ניגש אליי יהודי. שאלתי אותו: "איך ייתכן שהרמ"ש עדיין מתפלל?". היהודי היסה אותי: "כשהרב שניאורסון בא להתפלל פה (עוד לפני המלחמה), הוא התנה שלא יחכו לו בחזרת הש"ץ, אחרת לא יבוא להתפלל"...

רק לאחר סיום המשניות, פנה הרבי והצטרף אלינו להתוועדות ל"ג בעומר נפלאה ומיוחדת, עד אור הבוקר.

"ההכרה וההודאה ונתינת השבח לה' על הניסים שהוא עושה, נוסף על היותם ענייני של הכרת טובה -

הרי זה גם נוגע לביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה". (דברי מלכות פרשת וישב תשנ"ב)